

Akademik Tarih – akademiktarihtr.com

Yazar: Çağatay Yegen

*Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

*Dur yolcu! Bilmeden gelip bastığın
Bu toprak, bir devrin battığı yerdir.
Eğil de kulak ver, bu sessiz yığın
Bir vatan kalbinin attığı yerdir.*

Necmettin Halil Onan, “Bir Yolcu” isimli şiirinde Çanakkale’yi böyle tarif ediyor. Üzerinden bir asırdan fazla zaman geçmesine rağmen, Çanakkale ismi bugün hâlâ hassas yürekleri sızlatmaya yetmekte. Çanakkale, hakikaten de bir devrin, bir neslin battığı yerd. Öyle ki Anadolu’nun muhtelif yerlerinden liseler, mezun verememişti. Fakat Çanakkale, aynı zamanda bir milletin batarken doğuşunu, düşerken şahlanişını da temsil ediyor. Burada doğan ruh, burada yıldızları parlayan komutanlar, ilerleyen yıllarda kendilerinden katbekat fazla imkanlara sahip olan orduları, tıpkı Çanakkale Muharebeleri’nde olduğu gibi dize getirip Türkiye Cumhuriyeti’ni kurdular.

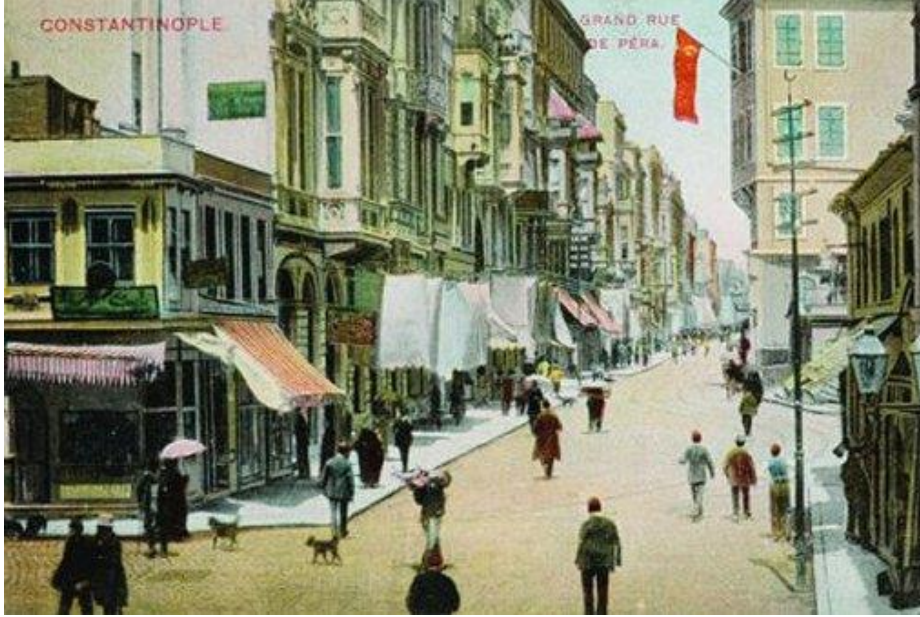
Yenil(ir)mez Armada

18 Mart Deniz Zaferi, bilindiği üzere ülkemizde aynı zamanda bütün bir Çanakkale Muharebeleri’nin de yıl dönümü olarak algılanmakta ve kutlanmaktadır. Esasen bu durum, Osmanlı’nın 93, Balkan ve Trablusgarp savaşlarından beri aldığı ağır mağlubiyetler ile açıklanabilir. 18 Mart, Osmanlı Harbiyesi etrafında oluşan kara bulutların dağılmasının ilk habercisi niteliğindedir. Sonraki yıllarda gazetelerde bu zafer kutlanırken, kara savaşlarında şehit olan askerlerimiz de anıldı ve böylece daha ilk yıllardan itibaren sembolik bir anlama büründü.

18 Mart’a giden sürecin ilk fitili, 15 Ocak 1915 tarihinde Londra’da toplanan savaş meclisinde ateşlendi. I. Dünya Savaşı 1918’e, hatta Türkler için Milli Mücadele’nin sonuna kadar sürdü. Noel’de eve dönme planları suya düşmüş ve devletler bitmeyen bir savaşın içine dahil olduklarını yavaş yavaş anlamaya başlamışlardı. Bu çerçevede, savaşı en kestirme yoldan bitirme gayretleri ön plana çıktı. İtilaf Devletleri Boğazlar’ı ve İstanbul’u kontrol altına alarak Osmanlı’yı savaş dışı bırakmak, Ortadoğu’da özgür hareket etmek, Rusya ile doğrudan bağlantı kurmak ve Almanya’yı kuşatmak istiyordu.

İngiliz Bahriye Nazırı Winston Churchill’in savaş meclisinde sunduğu “deniz harekatı” planı, kara harekatına göre nispeten ucuz ve hızlı bir çözüm sunması dolayısıyla kısa sürede kabul gördü. Osmanlı’nın Balkan Savaşları’nda göstermiş olduğu mukavemetsizlik, askeri çevreleri yanılgıya itmişti. Dünyanın en gelişmiş donanmasına sahip İngilizler, Çanakkale’yi 24 saat içinde geçebilecekleri gibi bir hayale kapılmışlardı. Dünya kamuoyu da bu yönde bir kanıya sahipti. İstanbul’da bazı azınlıklar İstiklal Caddesi’ndeki vitrinleri işgalci komutanların geçişini izlemek için kiralamışlar, kutlamalar için şaraplar depolayıp, otel odaları tutmuşlardı.

Fakat İtilaf Devletleri'nin hayali, Çanakkale'de karşılaştıkları zorlu coğrafi şartlar ve muazzam direnç sonrasında kırıklığa dönüşecekti. Çanakkale'nin deniz ve kara hareketi bir arada yapılmadan geçilemeyeceği anlaşıldığında, çok geç olmuştu. Yenil(ir)mez Armada'nın aldığı ağır darbe, Türk tarafına büyük bir moral olurken, karşı tarafın savaşma kuvvetini akamete uğratmıştı.

Osmanlı Son Döneminde İstiklal Caddesi

Zafer Nasıl Geldi?

Çanakkale'de ilk bombardıman 3 Kasım 1914'te İngiliz ve Fransız gemileri tarafından, Seddülbahir, Ertuğrul, Kumkale ve Orhaniye tabyalarına yapıldı. Menzil yetersizliği sebebiyle, Osmanlı tarafı karşılık verememişti. Bilahare denizaltılarla yapılan saldırılar haricinde, şubata kadar bir fasıla olacaktı. Savaş meclisinde alınan karar sonrası, deniz hareketi 19 Şubat tarihinde Seddülbahir ve Kumkale'nin bombardımana tâbi tutulmasıyla başladı. Tarihin gördüğü en büyük donanmalardan biri hazırlanmıştı. Ateş gücü her ne kadar yüksek olsa da İtilaf Devletleri donanması netice almakta güçlük çekiyordu. Bir aralık 4 Mart'ta karaya asker çıkarma çabaları olsa da derhal geri püskürtüldüler.

Donanmanın geçişini zorlaştıran en önemli hususlardan biri mayınlardı. Osmanlı Harbiyesi, şubat ayının sonuna kadar Boğaz'a 10 sıra mayın hattı döşemişti. Özellikle Boğaz'ın dar geçiş kısmı olan Kilitbahir, herhangi bir donanma için adeta cehennem olurdu. Harekatın seyrini değiştiren hususlardan biri ise düşmanın seyir rotasını çözen Türk tarafının, Nusret mayın gemisiyle 7 Mart'ı 8'e bağlayan gece, Erenköy Koyu'na döşediği mayınlar olacaktı. Bu mayınlar, 18 Mart'ta düşman donanmasına ağır hasarlar verecektir.

Mart ayının ortalarına kadar hâlâ bir netice elde edemeyen İtilaf Devletleri, sert bir hamleyle direnci kırmak ve hareketi başarıya ulaştırmak istiyordu. 18 Mart sabahı saat 11 sularında, donanma savaş pozisyonuna geçerek tabyalara ateş yağdırmaya başladı. Türk tarafı menzil uzaklığı sebebiyle başta karşılık veremese de zırhlıların kendilerine yaklaşmasıyla birlikte karşı

atağa geçtiler. Saat 14'e doğru terazi İtilaf donanması tarafında ağır basıyordu. Çanakkale ve Kilitbahir kasabaları ateşler içinde, telefon hatları tahrip edilmiş, tabyalarla haberleşme kaybedilmiş, topların bir kısmı iş görmez hale gelmişti. Tam bu sıralarda savaşın seyrini değiştiren mühim bir olay gerçekleşti. Fransız Bouvet zırhlısı geriye doğru dönme hazırlığı yaparken, Türk topçusunun isabetli atışı neticesinde dakikalar içerisinde 600'den fazla mürettebatıyla birlikte Boğaz'ın derinliklerine gömüldü. Bu vaka, Türk tarafında büyük bir moral etkisi yaratırken, karşı tarafta aynı derecede ters etki yaptı.

Bouvet'in Batışının Tasviri

Fransızlar geri çekilirken, İngilizler onların yerini aldı. Saat 16:30'da Irresistible zırhlısı yana doğru yattı ve kısa süre sonra Ocean zırhlısı da aynı akıbete uğradı. İngilizler ağır darbeler karşısında zırhlıları hasar görünce geri çekilmek zorunda kaldılar. Bilahare bu iki gemi de aynı gün içinde tamamen battı. İtilaf tarafı, muharebeye katılan gemilerinin 3'te 1'ini ve 800 civarında askerini kaybetmişlerdi. Türk tarafındaki hasar ise 26 şehit, 53 yaralıydı. Türklerle birlikte omuz omuza çarpışan Almanlar da 3 askerini kaybetmişlerdi.

Türk tarafının bu zaferi, İtilaf Devletleri'ni kara hareketına mecbur etmişti. 25 Nisan 1915'te başlayacak olan ve 8.5 ay kadar sürecek kara hareketi da Türklerin muazzam dirençleri sonrası başarısızlığa uğrayacaktı. Şüphesiz ki 18 Mart'ta alınan kati netice, kara hareketinin gidişatını da önemli ölçüde etkilemişti. 18 Mart, 25 Nisan'da verilen büyük mücadelenin adeta ön sözü gibiydi.

Birkaç Öneri

Korona illeti sebebiyle evlere kapanmak durumunda kaldığımız bu günlerde, öncelikle milletimiz ve bilahare dünya olarak bu illetten en kısa sürede kurtulmamızı diliyorum. Uzmanlarımızın önerilerini lütfen kulak arkası etmeyelim, dikkatli bir şekilde uygulayalım. Çünkü bu illet, sadece sizi değil, sevdiklerinizi ve birçok masum insanın hayatını da tehlikeye

atıyor. Bu günlerde evde kalmak, tanımadığınız insanlarla temastan kaçınmak büyük önem arz ediyor.

Evde geçirdiğimiz bu süre, aynı zamanda bol bol okuma yapmak için de bir fırsat. Bu çerçevede Çanakkale Muharebeleri ile alakalı, herkesin rahatlıkla okuyabileceğini düşündüğüm birkaç önerim olacak. Çanakkale dendiğinde aklıma gelen ilk isimlerden olan Tuncay Yılmaz ve Muzaffer Albayrak'ın birlikte kaleme aldıkları "Sorularla Çanakkale Savaşı" kitabını okumanızı öneririm. Yine Tuncay Yılmaz Hoca'nın editörlüğünü yaptığı geliboluyuanlamak.com, internet alanında Çanakkale Muharebeleri hakkındaki en zengin içeriğe sahip site olma özelliğini taşıyor. Erol Mütercimler'in "Gelibolu: 1915" ve Edward J. Erickson'un "Çanakkale Savaşı: Ateş Altında Komuta" kitapları da zikretmeye değer.

18 Mart Deniz Zaferimiz kutlu olsun...